

بررسی راهبردهای پیاده روی اربعین حسینی از منظر مقام معظم رهبری بر اساس مدل تحلیلی swot

حمید نگارش^۱ | علی اصغر نصیری^۲ | بهنام رشیدی زاده^۳

چکیده

پیاده روی اربعین حسینی به عنوان عظیم ترین اجتماع بشری دارای ابعاد و ظرفیت های قابل توجهی بوده که فهم عمیق آن به جهت ابعاد گسترده و زوایای ناپیدای آن نیاز به واکاوی و تحقیقات گسترده ای دارد. بی گمان تحلیل های متنوع و فراوانی در این باره صورت گرفته اما از مدل SWOT در تحلیل و تبیین این رویداد تاکنون بهره برداری نشده است. لذا هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی راهبردهای استفاده از قوت ها و فرصت ها، کنترل و کاهش ضعف ها و تهدیدهای راهپیمایی اربعین حسینی از منظر مقام معظم رهبری می باشد. در همین راستا مقاله حاضر درصدد است تا با بهره گیری از روش تحلیل SWOT به این هدف دست یابد. ترویج سبک زندگی اهل بیت (ع) با محوریت آموزه های حسینی، معرفی امام حسین (ع) و تمرکز بر فرهنگ وحدت آفرین حسینی، آماده سازی برای عصر ظهور و تقویت و توسعه راهبرد مقاومت (SO)، تقویت بعد رسانه ای و تبلیغاتی رویداد اربعین، برجسته سازی وجوه اشتراک، تبیین مبانی فکری تشیع و رویداد اربعین (ST)، برجسته سازی آثار جهانی اربعین برای همه مسلمانان، توجه به تاثیر پابندی به احکام در معرفی تشیع (WO)، تاکید بر نقش تسهیل گری دولتها، تبیین و بصیرت افزایی (WT) از جمله راهبردهای پیاده روی اربعین حسینی می باشد.

کلیدواژه ها: پیاده روی اربعین حسینی، راهبرد، SWOT.

۳۳

سال پانزدهم
اسفند ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۹/۰۱

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۹/۱۰

صص: ۲۶-۱

شاپا چاپ: X ۰۸۷-۲۷۱۷
الکترونیکی: ۰۸۸۸-۲۷۱۷

۱. نویسنده مسئول: دانشیار و عضو هیات علمی پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع).

Email: hamid_negarash@yahoo.com

۲. استادیار و عضو هیات علمی گروه معارف اسلامی دانشگاه صنعتی شاهرود.

۳. استادیار و عضو هیات علمی پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع).

۱. مقدمه و بیان مسئله

بدون تردید پیاده‌روی جهانی اربعین حسینی به دلیل فرامیتی بودن، ظرفیت‌های بسیاری را برای زمینه‌سازی تحقق امت واحد اسلامی دارد. افزون بر این، از آنجا که این آیین، تصویری حقیقی از فرهنگ شیعی در سپهر عمومی جهان اسلام و حتی تمام عرصه جهانی است، اهمیت و ضرورت پرداختن به آن را دو چندان می‌کند. در حقیقت پیاده‌روی اربعین حسینی این بستر را فراهم کرده است که در یک زمان مشخص، جمعیت بزرگی از شیعیان کشورهای مختلف در یک محدوده جغرافیای خاص دور یکدیگر جمع شده و همدیگر را ملاقات کنند. از جلوه‌های بی‌نظیر شکل‌گیری جامعه ایمانی مبتنی بر محبت و زیارت، همین پیاده‌روی بی‌بدلی است که در آن ناب‌ترین جلوه‌های حیات و زیست مؤمنانه تجلی پیدا می‌کند. لذا این پدیده عظیم دنیای معاصر دارای ابعاد و زوایای مختلفی است که سؤالات بسیاری را برای اندیشمندان حوزه‌های مختلف جامعه‌شناسی، روانشناسی و دین‌شناسی مطرح می‌نماید و هر کدام علاقمند به بررسی ابعاد گوناگون این پدیده عظیم الهی - مردمی هستند (عربی، ۱۳۹۸: ۴۶). علیرغم اهمیت مذکور تاکنون پژوهش‌های زیادی در این باره به خصوص پژوهش‌هایی که در صدد استنباط راهبردهای پیاده روی اربعین حسینی باشند، صورت نگرفته است. لذا این مقاله در صدد است تا ضمن بررسی فرصت‌ها، قوت‌ها و همچنین ضعف‌ها و تهدیدات، راهبردهای استفاده از قوت‌ها و فرصت‌ها، کنترل و کاهش ضعف‌ها و تهدیدهای راهپیمایی اربعین حسینی را از منظر مقام معظم رهبری با استفاده از روش تحلیل SWOT بررسی نماید. بر این اساس، سوال اصلی پژوهش حاضر این است که راهبردهای استفاده از قوت، ها و فرصت‌ها، کنترل و کاهش ضعف‌ها و تهدیدهای پیاده‌روی اربعین حسینی از منظر مقام معظم رهبری چیست؟ همچنین سؤالات فرعی این پژوهش عبارتند از: راهبردهای رقابتی / پیشگامی (SO)، راهبردهای تنوع (ST)، راهبردهای بازنگری (WO) و راهبردهای تدافعی (WT)، پیاده‌روی اربعین حسینی از منظر مقام عظم رهبری چیست؟ بنابراین، در راستای تحقق این هدف در ابتدا در بخش مبانی نظری و ادبیات پژوهش، پیشینه پیشینه پژوهش وجه نوآوری آن و نیز مفهوم اربعین و زوایای مختلف آن تبیین می‌شود. سپس در بخش روش تحقیق، روش تحلیل SWOT بیان می‌شود. در ادامه در بخش مربوط به یافته‌ها با بهره‌گیری از روش مذکور، ضمن

استخراج قوت‌ها و ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدات، راهبردهای چهارگانه WT، WO، ST، SO، رویداد عظیم پیاده‌روی اربعین استنباط خواهد شد.

۲. مبانی نظری و ادبیات پژوهش

۲-۱. تعریف مفاهیم

قضاوت صحیح درباره یک مسأله، قبل از هر چیز نیازمند داشتن تصویری صحیح از مفاهیم کلیدی آن موضوع یا مسأله است.

۲-۲-۱. مفهوم‌شناسی اربعین

واژه اربعین در مفهوم لغوی به معنای چهارم آمده است. عدد چهار نیز از جمله اعدادی می باشد که در منابع دینی، حدیثی و تاریخی دارای کاربرد فراوانی است و بسیاری از امور، با این عدد و واژه، تعریف و تحدید گردیده اند. به عنوان مثال قرائت دعا عهد در چهل صبح، گریه چهل روز زمین، آسمان و فرشتگان بر امام حسین (ع)، استحباب زیارت اربعین و... از جمله مواردی است که کاربرد این واژه و عدد را در متون دینی بیان می‌دارد (محدثی، ۱۳۹۱: ۴۵). اربعین در مفهوم اصطلاحی نیز به معنای چهلمین روز شهادت امام حسین علیه السلام و یارانش که بیستم ماه صفر سال ۶۱ هجری قمری است، اطلاق می‌گردد.

۲-۲-۲. واژه اربعین در آیات و روایات

واژه اربعین از اصطلاحاتی می باشد که در آیاتی از قرآن کریم همچون آیه ۱۵ سوره احقاف، آیه ۵۱ سوره بقره، آیه ۱۴۲ سوره اعراف و آیه ۲۶ سوره مائده بدان اشاره شده است. در تمامی آیات مذکور از واژه اربعین، معنای چهل یا چله استنباط می‌گردد. معرفی سن چهل سالگی به عنوان زمان بلوغ فکری انسان، در سن چهل سالگی مبعوث شدن حضرت رسول صلی الله علیه وآله (یوسفی غروی، ۱۳۸۸: ۳۱۵)، تکمیل میقات حضرت موسی سلام الله علیه با خداوند به چهل روز، پذیرفته نبودن نماز شراب خوار تا چهل روز، دعای برای چهل مؤمن در نماز شب و... از

جمله مواردی می باشد که جایگاه واژه اربعین را در آیات و روایات بیان می کند (مفید، ۱۴۱۴: ۲۶).

۲-۳. پیاده روی اربعین و مبانی روایی آن

پیاده روی اربعین حسینی نمونه ای بارز و روشن از حرکت شیعی و برداشته شدن جغرافیای سخت سرزمینی در بین شیعیان جهان و اتحاد و پیوند بر اساس جغرافیای نرم عقاید و باورها می باشد که ظرفیت بازیگری شیعیان را در خارج از مرزهای سرزمینی افزایش می دهد (متقی و ملاحسینی اردکانی، ۱۳۹۹: ۱۱۰). به عبارت دیگر، راهپیمایی اربعین حسینی، به مثابه حرکتی نمادین در عرصه سیاسی-اجتماعی، یکی از عناصر قدرت آفرینی شیعی محسوب می شود. اگرچه در ظاهر، سفری در طول مکان و جغرافیا و با هدف رسیدن به یک زیارتگاه می باشد اما در حقیقت، سفری در طول تاریخ و دربرگیرنده روایت بزرگ تاریخی است که دارای یک شأن هویت ساز برای تمامی شیعیان جهان می باشد.

در روایات متعددی بر ثواب بسیار زیارت اماکن مقدسه با پای پیاده اشاره شده است. سیره معصومین (ع) نیز حاکی از آن است که با وجود وسایل عبور و مرور، در موارد بسیاری با پای پیاده به زیارت می رفتند. در این بین بیشتر روایاتی که در این باره وارد شده است مربوط به زیارت امام حسین (ع) با پای پیاده است (عربی، ۱۳۹۸: ۴۶). به عنوان مثال می توان به روایتی از امام صادق (ع) اشاره کرد:

«مَنْ خَرَجَ مِنْ مَنَازِلِهِ يُرِيدُ زِيَارَةَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ، إِنْ كَانَ مَاشِيًا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ حَسَنَةً، وَحَطَّ بِهَا عَنْهُ سَيِّئَةٌ، حَتَّى إِذَا صَارَ بِالْحَائِزِ كَتَبَهُ اللَّهُ مِنَ الْمُفْلِحِينَ، وَإِذَا قَضَى مَنَاسِكَهٖ كَتَبَهُ اللَّهُ مِنَ الْفَائِزِينَ، حَتَّى إِذَا أَرَادَ أَنْ يَصْرَافَ أَتَاهُ مَلَكٌ، فَقَالَ لَهُ: أَنَا رَسُولُ اللَّهِ، رَبُّكَ يُقَرِّئُكَ السَّلَامَ، وَيَقُولُ لَكَ: اسْتَأْنَفَ الْعَمَلُ، فَقَدْ غُفِرَ لَكَ مَا مَضَى؛ هَرَّ كَسٌّ مِنْ خَانَةِ أَشْءٍ بِهٖ قَصْدُ زِيَارَةِ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (ع) بِيَرُونِ آيِدْ، أَكْرَمَ بِبِيَادِهِ بَاشَدْ، خَدَاوَنْدْ، بَرَايِ هَرِّ گَامَشِ حَسَنَهٗ اِي رَا مِي نُويسَد وَ زَشْتَكَا رِي اِي رَا اَز اَو مِي زُدَايِدْ، وَ چُون بَه حَرَمِ حُسَيْنِ (ع) رَسِيَدْ، خَدَاوَنْدْ، اَو رَا جَزُو رَسْتگَارَان مِي نُويسَد، وَ چُون زِيَارَتَش رَا بَه پَايَان بَرَدْ، خَدَاوَنْدْ، اَو رَا اَز رَهَايِي يَافْتِگَارَان مِي نُويسَد، وَ چُون بَخَوَاهَد بَاز گَرَدَدْ، فَرَشْتَه اِي نَزْد اَو مِي آيِد وَ بَه اَو مِي گُوِيَد: "مَنْ، پِيَام آور خَدَايِم."

خداوند، به تو سلام می رساند و می فرماید: عمل، از سر گیر که گذشته ات آمرزیده شد.» (طوسی ، ۱۴۰۷: ۴۳).

۲-۲-۴. راهبرد

واژه راهبرد در لغت مترادف واژه استراتژی می باشد. استفاده از امکانات برای برنامه ریزی جهت رسیدن به هدف معین؛ سیاست گذاری (عمید، ۱۳۶۳، ذیل واژه استراتژی)، نقشه و هدایت عملیات جنگی، نقشه، ترفند، راهبرد (فره)، هر طرح درازمدت برای هدفی خاص: استراتژی اقتصادی، استراتژی نظامی (معین، ۱۳۶۰: ذیل واژه استراتژی) از جمله معانی لغوی مذکور برای راهبرد می باشد. اما آنچه از معنای راهبرد که در این مقاله مورد نظر می باشد عبارت است از پیوند بین چهار عامل قوت ها، ضعف ها، فرصت ها و تهدید های محیطی (رویداد پیاده روی اربعین حسینی) است که زمینه ساز تحقق هدف (ارتقاء کمی و کیفی این رویداد عظیم با استفاده از فرصت ها و تقویت نقاط قوت و برطرف کردن نقاط ضعف و دفع تهدیدات) می باشد.

۲-۲. پیشینه تحقیق

در این بخش، به پژوهش‌های پیشین، که مرتبط به پژوهش حاضر می‌باشد اشاره می‌شود. همچنین بیان خواهد شد که تمرکز پژوهش حاضر بر چه چیزی است که سایر پژوهش‌ها بدان نپرداخته‌اند. در ادامه به معرفی برخی از مهمترین آثار منتشر شده در موضوع اربعین اشاره می‌گردد.

جدول ۱. مطالعات داخلی

نویسندگان/ سال انتشار	روش	یافته‌ها
سعیدرضا عاملی و همکاران (۱۳۹۶)	روش کیفی و اسنادی	نگارندگان در پژوهشی با عنوان تحلیل پیمایش راهپیمایی اربعین حسینی ضمن بررسی ظرفیت‌ها، چالش‌ها، نمادها و معانی این پدیده به این نتیجه رسیده‌اند که راهپیمایی اربعین پیوند زننده مظلومان، نماد حمایت از مظلومین و مقابله با ظالمان می‌باشد و همچنین معتقدند این پدیده عظیم ظرفیت زیادی برای وحدت و همبستگی جهان اسلام، تقویت مقاومت و ایستادگی جوامع اسلامی دارد.
شمس اله مریجی (۱۴۰۱)	روش تحقیق کتابخانه‌ای	نویسنده در مقاله‌ای تحت عنوان «تبیین جامعه شناختی زیارت اربعین و کارکردهای اجتماعی آن»، این حقیقت و واقعه عظیم اجتماعی را با رویکرد جامعه‌شناختی و با بهره‌گیری از استناد شواهد و داده‌های عینی، بررسی کرده است، نگارنده در این تحقیق درصدد است که وجوه مختلف جامعه‌شناختی این زیارت مهم و ماندگار را شناسایی و سپس کارکردهای اجتماعی مهم آن را به تصویر بکشد.
سید محمود سامانی (۱۳۹۷)	روش تحقیق کتابخانه‌ای	نویسنده در اثری تحت عنوان «کارکردهای سیاسی اجتماعی و فرهنگی اربعین حسینی»، به برخی از نقش‌ها و کارکردهای سیاسی و اجتماعی پیاده روی اربعین اشاراتی داشته است. اقتدار آفرینی، وحدت، و انسجام‌بخشی از کارکردهای سیاسی و همچنین هویت بخشی و تقویت روح جمعی از مؤلفه‌ها و کارکردهای اجتماعی است که به آن اشاره شده است.

نگارنده در این اثر تحت عنوان «ادراک و تجربه زیسته زائران پیاده ایرانی در عراق (مطالعه موردی: پیاده روی اربعین آذر ۱۳۹۳ - عراق) با تحلیل ۳۶ مصاحبه، به سه مضمون اصلی تجربه تعلیق امر مادی، رنج مقدس به مثابه مولد معنا، برانگیزانندگی عاطفی مناسک جمعی زیارت پی برد که این سه مضمون، خود شامل شش مقوله فرعی تعلیق عقلانیت ابزاری، به تعلیق در آمدن نظم سلسله مراتبی قشربندی اجتماعی، ادراک امر قدسی و غیبی، چشم داشت پاداش، احساس تعلق هویتی به اجتماع مذهبی، و اعلان عملی باور به عقیده مذهبی با بازسازی تجربه تاریخی رنج آلود بودند.	روش تحقیق تحلیل مضمون	ندا رضوی زاده (۱۳۹۶)
نویسنده در مقاله «راهپیمایی اربعین؛ ظرفیت ها و آسیب ها» به بیان تهدیدها، آسیب ها و فرصت های این مراسم می پردازد. تهدیدهایی چون عدم وحدت در عراق، ناامنی و اقدامات تروریستی، حضور نظامیان دیگر کشورها، اختلافات شیعه و سنی، نفوذ جریان تشیع انگلیسی و همچنین فرصت هایی چون ایجاد وحدت و تقریب مذاهب، تبادل نظر و تفاهم میان مسلمانان اشاره شده است.		مرتضی غریبان (۱۳۹۶)

جدول ۲. مطالعات خارجی

نویسندگان/ سال انتشار	روش	یافته ها
کریستیا و همکاران (۲۰۱۶)	روش توصیفی - پیمایشی	در مطالعه ای با عنوان «پیمایش مذهب شیعه در عراق و ایران در مسیر کربلا» با حضور در در بین زائرین و توزیع ۴۰۷۸ پرسشنامه در بین زائرین دو کشور ایران و عراق به کشف هویت سیاسی و اجتماعی شیعیان، سطح تفکر و دانش سیاسی شیعیان، میزان همکاری و همبستگی میان آنها، دلایل جامعه پذیری آنها و شناخت بیشتر از آنها پرداختند.
لانکوار (۱۳۸۱)	روش توصیفی - پیمایشی	طی بررسی های خود در تحقیقی از آیین اربعین حسینی، سفرهای زیارتی را شکلی از فعالیت معنوی دانسته است که در حقیقت برای رفع کمبودهای زندگی صورت می گیرد و در آن

زائر با تصمیم به سفر، جابجایی و توسل به جا یا بنایی مقدس، می‌کوشد بر حال و هوای نامساعد زندگی غلبه کند.		
نویسنده طی پژوهشی با عنایت به ویژگی‌ها و امتیازات ویژه آیین اربعین، آیین‌های دینی را دارای عملکردهای چندگانه مانند آرامش‌بخشی، پرستش و بازسازی اجتماعی و جسمانی می‌داند که از طریق ابزارهای اجتماعی الگودار و بسیار منظم نشان داده می‌شود.	روش توصیفی - پیمایشی	فلانگان (۱۳۹۴)

در مجموع بررسی منابع فوق الذکر حاکی از آن است که در خصوص موضوع تحقیق حاضر که به دنبال تحلیل راهپیمایی اربعین در چارچوب الگوی نظری SWOT و استخراج راهبرد از منظر مقام معظم رهبری می‌باشد، تاکنون به طور مشخص و مستقل و مجزا پژوهشی انجام نگرفته، از این رو می‌توان گفت پژوهش حاضر دارای نوآوری و نگاه جدید می‌باشد.

۳. روش‌شناسی پژوهش

۳-۱. روش تحلیل SWOT

در این مقاله از روش تحلیل SWOT به عنوان چارچوب نظری تحلیل استفاده شده است. سوات، روشی منظم و انتخابی راهبردی ارائه می‌کند که بهترین تطابق ضعف‌ها و قوت درونی با فرصت‌ها و تهدیدهای بیرونی را ایجاد می‌کند (Fisher ۱۹۸۹: ۱۵۷) در این روش، مهمترین عوامل درونی و بیرونی خلاصه می‌گردد که با عنوان عوامل راهبردی تاثیرگذار معرفی می‌شوند (Kangas et al, ۲۰۰۳: ۳۵۲). روش سوات ابزاری برای تحلیل منظم محیط‌های درونی و بیرونی یک جامعه کاربرد دارد (Kotler, ۱۹۸۸: ۸۷). در روش تحلیل SWOT، با هدف یافتن راهبردی مناسب، نقاط قوت و ضعف در محیط داخلی، و فرصت‌ها و تهدیدها در محیط خارجی، شناسایی می‌گردد (برایسون، ۱۳۸۶: ۱۲۳). در این الگو، قوت‌ها در حقیقت همان توانایی‌ها و ظرفیت‌هایی می‌باشد که یک نهاد یا سازمان و یا جامعه‌ای در اختیار داشته و می‌تواند از آنها برای تحقق یک مزیت رقابتی بهره‌برداری نماید (پیرس و رابینسون، ۳۱۷). عدم برخی توانایی‌های کلیدی در داخل یک سازمان، نهاد یا جامعه به مثابه یک ضعف محسوب می‌گردد (همان). تهدید نیز در

این الگو، موفقیت نامطلوب در محیط خارجی سازمان، نهاد و یا جامعه می باشد (همان). فرصت نیز یک موقعیت مناسب در خارج از یک نظام می باشد که با یاری آن می توان به پیشرفت دست یافت و مشکلات را حل کرد (همان). پس از استحصال قوت ها، ضعف ها، تهدیدها و فرصت ها؛ چهارچوب وضعیت کلی WO، ST، SO و WT به هم پیوند داده شده، راهبردها انتخاب می گردد (فرد آر، ۱۳۸۰: ۲۳). به عبارت دیگر، در روش تحلیل SWOT، راهبردها نتیجه تحقق پیوند بین چهار عامل قوت ها، ضعف ها، فرصت ها و تهدیدهای محیطی است که ایجاد کننده مزیت رقابتی مستمر و حصول برتری در مقابل رقبا می باشد (همان: ۲۱). در راهبردهای رقابتی / پیشگامی (SO) تلاش می گردد با تکیه بر نقاط قوت درونی، از فرصتهای بیرونی استفاده گردد (پیرس و رابینسون، ۳۱۲). در راهبردهای (WO) هدف، کاستن از نقاط ضعف درونی با بهره گیری از فرصت های بیرونی است (همان). در راهبردهای (ST) تلاش می شود آثار تهدیدهای موجود در محیط بیرون با بهره گیری از نقاط قوت درونی، کاهش داده شود (همان). در راهبردهای (WT) هدف، کاستن از نقاط ضعف درونی و پرهیز از تهدیدهای ناشت گرفته از محیط بیرونی می باشد (فرد آر، ۱۳۸۶: ۳۶۴).

جدول ۳. ماتریس SWOT

نقاط ضعف - W	نقاط قوت - S	
راهبردهای WO (بهره گیری از فرصت ها و کاهش نقاط ضعف)	راهبردهای SO (بهره گیری از نقاط قوت و بهره جستن از فرصت ها)	فرصت ها - O
راهبردهای WT (کاهش نقاط ضعف و کنترل تهدیدها)	راهبردهای ST (بهره گیری از تهدیدها و استفاده از نقاط قوت)	تهدیدها - T

۳-۲. اعتبار یافته های تحقیق

مسئله اعتباریابی یافته ها یکی از مهمترین ابعاد روش شناسی به شمار می آید به طوریکه چگونگی کسب اعتبار تحقیق و چگونگی اطمینان از آن همواره مورد بحث پژوهشگران بوده است (خسروی، ۱۳۹۷: ۱۷۷-۱۷۶). اعتبار به این معنا است که آیا موضوعی مورد بحث، به

صورت واقعی مورد بررسی واقع شده است؟ قابلیت اعتبار (اعتبارپذیری)؛ قابلیت انتقال (انتقال پذیری)؛ قابلیت تایید (تاییدپذیری)، سه معیار برای ارزیابی اعتبار یافته‌های پژوهش می‌باشد که توسط روش‌شناسان ارائه شده است: (Andreas, ۲۰۰۱: ۲۷۲).

۳-۲-۱. قابلیت اعتبار (اعتبارپذیری)

این معیار به واقعی بودن یافته‌های تحقیق دلالت دارد؛ به این معنا که آنچه در نتایج پژوهش از سوی محقق بیان می‌شود، همانی است که در ذهن پاسخ دهنده بوده است. تبادل نظر با هم‌تایان، ارتباط بلند مدت با فضای تحقیق، مشاهده مستمر، بررسی از جهات گوناگون، تحلیل موارد منفی، کفایت مراجع و نظارت از طرف اعضا، از جمله راهکارهای بررسی قابلیت اعتبار می‌باشد (حریری، ۱۳۸۵: ۶۶). در این تحقیق با صرف زمان مناسب و مطالعه دقیق و بازبینی بیانات مقام معظم رهبری درباره اربعین و پیاده روی اربعین حسینی و بهره‌گیری از نظرات اساتید و خبرگان در خصوص مفاهیم و مضامین کلیدی و مرتبط با بحث، اعتبار پژوهش افزایش داده شده است.

۳-۲-۲. قابلیت انتقال (انتقال پذیری)

این معیار به معنای قابلیت تعمیم دادن نتایج به دیگر حوزه‌ها می‌باشد. گسترش و توصیف غنی از مجموعه داده‌های تحقیق مورد نظر در طول مرحله جمع‌آوری داده‌ها، بهره‌گیری از رویه‌های خاص کدگذاری و تحلیل نمادها، نشانه‌ها در مرحله تحلیلی داده، از جمله راهکارهای بررسی انتقال پذیری می‌باشد (Golafshani, ۲۰۰۳: ۷۸). در این پژوهش با هدف قابل پیگیری بودن روند پژوهش تلاش گردید مراحل انجام تحقیق به وضوح بیان گردد. همچنین از نظرات متخصصین در خصوص روند جمع‌آوری و نمونه‌گیری از بیانات و مفاهیم و مضامین اولیه و نهایی استفاده شد.

۳-۲-۳. قابلیت تایید (تاییدپذیری)

این معیار نیز به معنای تلاش در راستای احراز شاخص عینیت در تحقیق می‌باشد. این امر به معنای پرهیز پژوهشگر از سوگیری در تحقیق و نیز توانایی تحلیل و دقت داده‌ها و میزان

تایید آن‌ها می‌باشد (فلیک، ۱۳۸۵: ۱۰۲-۱۰۳). بررسی کیفیت یافته‌ها، تفسیرها و قضاوت درباره آن‌ها از جمله لوازم تایید پذیری می‌باشد (Andreas, ۲۰۰۱: ۷۹). در این تحقیق تلاش شد تا در همه مراحل جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها از جانب‌داری پرهیز گردد. جهت اطمینان از تحقق این مهم، مفاهیم و مقولات مستخرج از متن سخنرانی مقام معظم رهبری در باره اربعین و پیاده روی اربعین حسینی با کمک یکی از خبرگان در موضوع بحث تبادل نظر شد.

۴. یافته‌های پژوهش

جامعه آماری این پژوهش بیانات و سخنرانی‌های مقام معظم رهبری به مناسبت اربعین و پیاده روی اربعین حسینی می‌باشد که به صورت تمام شمار و متمرکز بر موضوع پژوهش، مورد بررسی قرار گرفته و گزاره‌های مورد استناد از آن در چارچوب قوت‌ها، ضعف‌ها و فرصت‌ها و تهدیدات در روش تحلیل سوات استخراج شده است. و در نهایت با استفاده از نظرات اساتید و خبرگان در موضوع پژوهش، اعتبار یافته‌های پژوهش ارزیابی می‌گردد.

۴-۱. قوت‌های راهپیمایی اربعین حسینی (Strenghts)

راهپیمایی اربعین حسینی به عنوان یکی از بزرگترین اجتماعات مذهبی جهان دارای نقاط قوت بسیاری در ابعاد مختلف می‌باشد که در ادامه به مهم ترین این قوت‌ها اشاره می‌گردد.

جدول ۴. قوت‌ها

شماره	قوت‌ها (S)
S1	زننده نگهداشتن خاطره عاشورا : «اهمیت اربعین در آن است که در این روز، با تدبیر الهی خاندان پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله)، یاد نهضت حسینی برای همیشه جاودانه شد و این کار پایه‌گذاری گردید....درسی که اربعین به ما می‌دهد، این است که باید یاد حقیقت و خاطره شهادت را در مقابل طوفان تبلیغات دشمن زننده نگهداشت.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۰۶/۲۹).
S2	تعظیم شعائر الهی: « این کسانی که این راه را طی کردند و این حرکت عاشقانه را و مؤمنانه را دارند انجام می‌دهند، واقعاً دارند حسنه ای را انجام می‌دهند. این یک شعار بزرگ است: (لَا تُجَلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ)؛ حرمت شعائر خدا را نگهدارید. این بلاشک جزو شعائرالله است. جا دارد که امثال بنده که

	محرومیت از این جور حرکتها، عرض بکنیم که: «يَا لَيْتَنَا كُنَّا مَعَكُمْ فَفَوْزُ فَوْزاً عَظِيماً؛ ای کاش با شما می بودیم و به فوز عظیم می رسیدیم.» (بیانات رهبری در درس خارج فقه، ۱۳۹۴/۰۹/۰۹).
S3	وحدت و همبستگی اجتماعی: « از دهها کشور در راهپیمایی اربعین شرکت می کنند، سعی کنیم در این راهپیمایی پیوندهای مستحکم بین برادران مسلمان را بیشتر کنیم، پیوند بین شیعه و سنی، پیوند بین عرب و فارس و ترک و کرد، این پیوندها مایه سعادت است، این پیوندها آیت رحمت پروردگار است. (بیانات رهبری بیانات در دیدار جمعی از موکب داران عراقی، ۱۳۹۸/۰۶/۲۷).
S4	تمرین جامعه منتظر مهدوی حماسه اربعین حسینی تمرینی همگانی برای آمادگی در راستای زمینه سازی برای ظهور و تحقق جامعه مهدوی و آرمانی است.

۴-۲. ضعف های راهپیمایی اربعین حسینی (Weaknesses)

راهپیمایی اربعین حسینی با وجود نقاط قوت متعدد، ضعف هایی نیز در درون خود دارد. که ادامه، به برخی از ضعف های مذکور اشاره می گردد.

جدول ۵. ضعف ها

شماره	ضعف ها (W)
W1	دخالت دولتها یکی از آسیب های پیش روی راهپیمایی اربعین حسینی، دخالت حاکمیت و دولتها است. اهمیت و عظمت مراسم اربعین حسینی در نقش مردمی بودن آن است از این رو حاکمیت و دولتها باید تنها نقش تسهیل گری، سیاست گذاری و هماهنگ کننده دیپلماتیک را در برگزاری راهپیمایی اربعین داشته باشند. «از جمله شاخه های شکر، یکی این است که این کار را برای کسانی که عاشق این کارند، آسان کنیم که مسئولیت این به عهده مسئولان بخش های مختلف کشور است.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۹/۰۳). «عرایض ما موجب نشود که بعضی ها خارج از مقررات بخواهند بلند شوند راه بیفتند و حرکت کنند؛ نه، طبق همان مقرراتی که دولت اسلامی معین کرده است.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴/۰۹/۰۹).
W2	اختلافات قومیتی و مذهبی

	شرکت قومیت های مختلف اعم فارس، کرد، ترک، عرب و غیره و نیز شیعیان و اهل سنت در راهپیمایی اربعین از یک سو و نیز و پر رنگ شدن جهات و اختلافات قومیتی و مذهبی از جمله نقاط ضعف محسوب می شود. «از ده ها کشور در راهپیمایی اربعین شرکت می کنند و میهمان مردم عراق می شوند، سعی کنیم در این راهپیمایی پیوندهای مستحکم بین برادران مسلمان را بیشتر کنیم؛ پیوند بین عراقی و غیر عراقی، پیوند بین شیعه و سنی، پیوند بین عرب و فارس و ترک و کرد؛ این پیوندها مایه سعادت است، این پیوندها آیت رحمت پروردگار است. دشمن سعی در تفرقه دارد که نتوانسته است و به حول و قوه الهی نخواهد توانست.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۰۶/۲۷).
W3	بی توجهی به فراشیعی بودن اربعین بوجود آمدن این تصور که مراسم پیاده روی اربعین نمایش اقتدار شیعه در برابر دیگر فرق اسلامی است. «حسین (علیه السلام) متعلق به انسانیت است؛» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۰۶/۲۷).
W4	انحراف از اهداف و سطحی شدن تحریف و ایجاد بدعت در مجالس عزای سیدالشهدا (ع)، نفوذ جریان تشیع انگلیسی، نگاه گردشگری و سیاحتی و کم رنگ شدن شاعر و نمادهای دینی، از جمله به انحراف کشیده شدن راهپیمایی اربعین می باشد.
W5	کم توجهی به واجبات «اهمیت دادن به نماز در میان مراسم سینه زنی و عزاداری، خود یک نقطه برجسته است. ما همیشه از اینکه می بینیم جوانان و مردمان، سینه زنی روز عاشورا را می کنند و نمازشان به نزدیک غروب می افتد رنج می بریم. مردم اهمیت نماز و ذکر خدا و یاد الاهی را در لابه لای مراسم عاشورا نشان دهند» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۱/۰۱/۱۶)
W6	رقابت موکب های ایرانی با موکب های ساده عراقی از دیگر آسیب های حماسه اربعین حسینی ایجاد نوعی رقابت بین مواکب ایرانی و عراقی است. گرچه مواکب عراقی با ساده ترین شکل و با کمترین بضاعت به صورت مردمی و خودجوش به زوار خدمت می کنند. اما متأسفانه حضور پُررنگ برخی مواکب ایرانی با زرق و برق خاص در پذیرایی از زائران، حس میزبانی عراقی ها را کمرنگ می کند. و این امر نیز ممکن است زمینه ساز اختلاف گردد.
W7	تفاوت های فرهنگی ایران و عراق

یکی از تهدیدهای جدی پیش‌روی مناسک زیارتی چون پیاده روی اربعین حسینی ناشی از تفاوت‌ها و تعارض‌های فرهنگی جوامع ایرانی و عراقی است. برای نمونه بعضی از رفتارها و اعمال از منظر زائران ایرانی م‌همان و فرهنگ ایرانی عمل انحرافی به حساب می‌آید، و بعضی از رفتارها و اعمال از دید عراقی‌های میزبان و فرهنگ عراق عمل انحرافی محسوب می‌شود. «ما -ایران و عراق- دو ملت هستیم متصل به یکدیگر؛ تن‌های ما، دل‌های ما، جان‌های ما به یکدیگر متصل است؛ آنچه این اتصال را ایجاد کرده است، ایمان بالله و محبت به اهل بیت (علیهم السلام) است، محبت به حسین بن علی (علیه السلام) است؛ روزه‌روز هم این زیاد خواهد شد ان شاء الله. دشمنان توطئه می‌کنند اما توطئه دشمنان اثری نخواهد کرد.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۰۶/۲۷).	
---	--

۴- ۳. فرصت‌های راهپیمایی اربعین حسینی (Opportunities)

راهپیمایی اربعین زمینه ساز ظرفیت‌ها و فرصت‌هایی در سطح جهان اسلام و عرصه بین الملل می باشد که در این قسمت تلاش شده است به برخی از مهمترین فرصت‌های مذکور اشاره گردد.

جدول ۶. فرصت‌ها

شماره	فرصت‌ها (O)
01	نمایش قوت و اقتدار جهان اسلام و جبهه مقاومت «یکی از مصادیق قوت را امروز دنیای اسلام دارد مشاهده می‌کند و آن، راهپیمایی اربعین است؛ وَاعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ. راهپیمایی اربعین قوت اسلام است، قوت حقیقت است، قوت جبهه مقاومت اسلامی است.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۰۷/۲۱).
02	تجلی اتحاد شیعیان یکی از ظرفیت‌های بالقوه و برجسته حماسه اربعین حسینی ارائه تصویری شکوهمند از همبستگی شیعیان عالم فارغ از بحث جنسیت، رنگ، زبان، قومیت و ... در اذهان عمومی جهانیان است. «یک کنگره جهانی لازم بود برای شیعیان روزگار ائمه (علیهم السلام). این کنگره جهانی را معین کردند، و قتش را هم معین کردند؛ گفتند در این موعد معین، در آن کنگره هرکس بتواند شرکت کند. آن موعد، روز اربعین است.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۵۲/۱۲/۲۴)
03	معرفی نظام فکری تشیع

	رویداد راهپیمایی اربعین فرصتی را فراهم می کند تا نظام فکری تشیع با محوریت امام حسین (ع) به جهان معرفی شود. «این حرکت عظیم که یک نماد بسیار زیبا و پرشکوهی از حضور پیروان اهل بیت و علاقمندان به اهل بیت هست؛» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۶/۰۸/۱۵).
04	حضور اقلیت های دینی جلوه دیگر پیاده روی اربعین، حضور اقلیت های دینی در این مراسم است. به اقتضای دیپلماسی عمومی می توان با تاکید بر اصول مشترک به جای ابعاد واگرایانه، بر افزایش نقش ایران و کاهش شیعه هراسی برای این اقلیت ها کمک شایانی نمود. (مرادی کلارده، ۱۳۹۸/۰۴/۰۳) «در این راهپیمایی عظیم حتی کسانی که متدین به اسلام هم نیستند شرکت میکنند» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۰۶/۲۷).
05	شرکت و مشارکت اهل سنت اهل سنت ایران و عراق هم در مراسم راهپیمایی اربعین شرکت می کنند و هم با برپایی موکب از زائران پذیرایی می کنند. «حسین (علیه السلام) متعلق به انسانیت است؛ ما شیعیان افتخار میکنیم که پیرو امام حسین هستیم، اما امام حسین فقط متعلق به ما نیست؛ مذاهب اسلامی، شیعه و سنی، همه زیر پرچم امام حسین هستند.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۰۶/۲۷).

۴- ۴. تهدیدهای راهپیمایی اربعین حسینی (Threats)

راهپیمایی اربعین حسینی با تهدیدها و آسیب هایی از سوی دشمنان و جریان های خارج جهان تشیع روبه رو می باشد. که در این قسمت تلاش می گردد به برخی از مهمترین تهدیدات اشاره گردد.

جدول ۷. تهدیدها

شماره	تهدیدها (T)
T1	تبلیغات دشمنان «درسی که اربعین به ما می دهد، این است که باید یاد حقیقت و خاطره شهادت را در مقابل طوفان تبلیغات دشمن زنده نگهداشت.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۰۶/۲۹)
T2	اختلاف افکنی و تفرقه

	ایجاد تفرقه و اختلاف بین ملت های ایران و عراق، ازجمله اقدامات دشمنان مسلمانان در راستای تضعیف راهپیمایی اربعین می باشد. «ما -ایران و عراق- دو ملت هستیم متصل به یکدیگر؛ تن های ما، دل های ما، جان های ما به یکدیگر متصل است؛ آنچه این اتصال را ایجاد کرده است، ایمان بالله و محبت به اهل بیت (علیهم السلام) است، محبت به حسین بن علی (علیه السلام) است؛ روزه روز هم این زیاد خواهد شد ان شاء الله. دشمنان توطئه می کنند اما توطئه دشمنان اثری نخواهد کرد.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۰۶/۲۷).
T3	شبیه افکنی جریانات سلفی، تکفیری و وهابی گروه ها و جریان های تحت تاثیر القاءات و تفکرات تکفیری و وهابی تلاش می کنند با به زیر سوال بردن مناسک و شعائر دینی پیروان مکتب تشیع در اندیشه و تفکر کسانی از زوار که شاید اطلاعات زیادی در خصوص مسائل فکری، فقهی و اندیشه ای مکتب تشیع ندارند، تشکیک ایجاد کنند (خبرگزاری فارس، ۱۳۹۶/۸/۲۱).
T4	فعالیت فرقه های انحرافی تشیع انگلیسی جریان ها و فرقه های انحرافی در جهان تشیع تحت حمایت غرب (تشیع انگلیسی) با سوء استفاده از ایام اربعین در صدد می باشند با بیان عقاید انحرافی شان ضمن تضعیف عقاید زائران، از میان آنان عضوگیری نمایند. ترویج اسلام و تشیع غیر واقعی، ترویج تفکر ضد ایران اسلامی و همچنین زدن تهمت ها و افترا ها ناروا به نظام مقدس جمهوری اسلامی، مقامات نظام و بخصوص رهبری دیده می شود (خبرگزاری فارس، ۱۳۹۶/۸/۲۱).
T5	تهدیدات تروریستی اقدامات جریان ها و گروه های تروریستی همچون گروه داعش در مسیر راهپیمایی اربعین از جمله تهدیدات راهپیمایی اربعین محسوب می شود.

۴-۵. راهبردها

در این بخش مبتنی بر قوت ها و ضعف ها، فرصت ها و تهدیدهای مستخرج، راهبردهایی جهت تقویت قوت ها و فرصت های راهپیمایی اربعین و همچنین راهبردهایی جهت رفع ضعف ها و تهدیدهای راهپیمایی اربعین بیان می گردد. راهبردهای مذکور شامل راهبردهای رقابتی (SO)، راهبردهای تنوع (ST)، راهبردهای بازنگری (WO) و راهبردهای تدافعی (WT) می باشد.

۴- ۵- ۱. راهبردهای رقابتی / پیشگامی (SO)

راهبردهای رقابتی و پیشگامی به دلیل برخورداری از توانایی‌ها و قوت‌های قابل توجه یکی از بهترین حالت برای راهبرد می‌باشد. در این بخش با توجه به قوت‌ها و فرصت‌های راهپیمایی اربعین، راهبردهای پیشگامی و رقابتی راهپیمایی اربعین تبیین می‌گردد.

الف) ترویج سبک زندگی اهل بیت (ع) با محوریت آموزه‌های حسینی: $S1+S2+O3=(SO)1$

از جمله مسائل و نیازهای ضروری انسان، انتخاب سبک زندگی صحیح و متعالی که تضمین‌کننده سعادت دنیوی و اخروی بشری باشد. در این راستا راهپیمایی اربعین می‌تواند راهگشا باشد. از آنجا که راهپیمایی اربعین حسینی از یک سو زمینه ساز خاطره قیام عاشورا و تعظیم شعائر الهی محسوب می‌شود و از سوی دیگر معرفی‌کننده نظام فکری تشیع در جهان می‌باشد. لذا بر این اساس سبک زندگی اهل بیت علیهم السلام که برگرفته از سیره رسول الله است «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ» (احزاب: ۲۱)، به ویژه با محوریت آموزه‌های عدالت‌خواهانه و ظلم‌ستیزانه امام حسین علیه السلام: «إِنِّي لَمْ أَخْرُجْ بَطْرًا وَلَا أَشْرًا وَلَا مَفْسَدًا وَلَا ظَالِمًا وَإِنَّمَا خَرَجْتُ أَطْلُبُ الصَّلَاحَ فِي أُمَّةٍ جَدِّي مُحَمَّدٌ أُرِيدُ أَمْرًا بِالْمَعْرُوفِ وَأَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ أُسِيرُ بِسِيرَةِ جَدِّي وَ سِيرَةِ أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ» (ابن شهر آشوب، ۱۳۷۹، ج ۴: ص ۸۹)، می‌تواند راهگشای خلأ سبک زندگی مطلوب متعالی بشریت باشد. «إِنَّ الْحُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ فِي السَّمَاءِ أَكْبَرُ مِنْهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمَكْتُوبٌ عَنْ يَمِينِ عَرْشِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مَصْبَاحٌ هُدًى وَ سَفِينَةٌ نَجَاةٍ» (ابن بابویه، ۱۳۷۸، ج ۱: ص ۶۰).

ب) معرفی امام حسین (ع) و تمرکز بر فرهنگ وحدت آفرین حسینی $S2+O2+O4+O5=(SO)2$

راهپیمایی اربعین در سطح خرد نماد وحدت میان شیعیان جهان است و با توجه به شرکت و مشارکت اهل سنت در آن، نماد وحدت جهان اسلام در سطح متوسط و نیز به دلیل مشارکت شرکت اقلیت‌های دینی در آن، نماد وحدت ادیان در سطح کلان می‌باشد. بنابراین با توجه حضور قومیت‌ها و ملیت‌های مختلف اعم از مسلمان و غیر مسلمان در راهپیمایی اربعین، امام حسین و فرهنگ حسینی ظرفیتی غنی در ایجاد وحدت به شمار می‌آید که معرفی و تمرکز بر آن، می‌تواند ضمن حفظ وحدت بوجود آمده در ایام اربعین، سبب گسترش و توسعه جهانی آن نیز گردد. و جهانی حول محور امام حسین علیه و فرهنگ و آموزه‌های حسینی شکل گیرد.

ج) آماده سازی برای عصر ظهور: $S^3 + S^4 + O^2 + O^4 + O^5 = (SO)^3$

آحاد شرکت کننده در راهپیمایی اربعین حسینی با هویتی واحد به عنوان زائر بدون توجه به تفاوت های فرهنگی، قومی و ملی، همه با یک هدف به سوی کربلا و زیارت مرقد مطهر امام حسین علیه السلام و تجدید عهد با آرمان های ایشان رهسپار می شوند. وحدت، همدلی و ایثار، هویت و هدف واحد شکل گرفته در بستر راهپیمایی اربعین حسینی در میان آحاد شرکت کننده در آن، در واقع تداعی کننده جامعه عصر ظهور می باشد که در آن مردم برای یاری امام مهدی علیه السلام و شکل دهی به جامعه آن عصر، رهسپار می شوند و در رکاب آن امام(ع) قرار می گیرند.

د) تقویت و توسعه راهبرد مقاومت: $O^1 + O^2 + O^5 + S^2 + S^3 = (SO)^4$

برگزاری مراسم عظیم پیاده روی اربعین حسینی مرهون تلاش جبهه مقاومت و ثمره خون شهدای مقاومت در دفاع از عتبات عالیات و بقاع متبرکه و تامین امنیت که شرط اولیه و ضروری برگزاری چنین مراسمی است می باشد. لذا برگزاری راهپیمایی اربعین حسینی در واقع نشان دهنده جایگاه جبهه مقاومت و قوت آن در تولید امنیت و ایجاد وحدت، همدلی و همبستگی در جغرافیای مسلمانان به جهانیان می باشد. بر این اساس، تقویت و توسعه الگوی مقاومت در عرصه های مختلف سیاسی، اقتصادی و علمی و غیره می تواند راهگشای حل مشکلات در جهان اسلام باشد.

۴-۵-۲. راهبردهای تنوع (ST)

راهبردهای تنوع در راستای حداکثری نمودن نقاط قوت و حداقلی نمودن تهدیدها، با بهره گیری از قوت ها در یک مجموعه برای مقابله با تهدیدها طراحی می گردد. در این بخش با توجه به قوت ها و تهدیدهای راهپیمایی اربعین، راهبردهای تنوع تبیین می گردد.

الف) تقویت بعد رسانه ای و تبلیغاتی رویداد اربعین: $S^1 + S^2 + T^1 + T^3 = (ST)^1$

اربعین حسینی بستری محسوب می شود که سبب زنده ماندن آموزه های نهضت عاشورا شده است. لذاست که این راهپیمایی تعظیم شعائر الهی به شمار می آید. در این بین دشمنان نهضت حسینی با استفاده از شگردهای تبلیغاتی و رسانه ای تلاش می کنند در وهله اول تا حد امکان خبر و اطلاعاتی از این رویداد عظیم جز خبری حاشیه ای مخابره نکنند. و در وهله ثانی نیز با القاء شبهات و ابهامات از سیل مشتقان شرکت کننده در مراسم اربعین بکاهند. لذا در این وضعیت، نقش

تبلیغات و رسانه‌های جریان‌های شیعی و اسلامی و تقویت هر چه بیشتر آن‌ها، در خنثی‌سازی اهداف دشمنان اهمیت راهبردی می‌یابد.

ب) برجسته سازی وجوه اشتراک: $S^2 + T^2 = (ST)^2$

تاکید بر وجوه اشتراک و برجسته سازی آن‌ها در سطوح مختلف اعم از ملی (دو ملت ایران و عراق)، جهان اسلام و ادیان، از یک سو سبب خنثی سازی طرح‌های اختلاف افکنانه دشمنان می‌گردد و از سوی دیگر موجب ایجاد وحدت و ثبات و استمرار اتحاد و همبستگی در سطوح مذکور در راهپیمایی اربعین حسینی می‌گردد.

ج) تبیین مبانی فکری تشیع و رویداد اربعین: $S^1 + T^3 + T^4 = (ST)^3$

ضعف اندیشه‌ای در میان شرکت کنندگان در مراسم اربعین نسبت به مبانی فکری تشیع اصیل بخصوص نسبت به قیام عا شورا، بستری را فراهم می‌کند تا جریان‌های انحرافی در جهان تشیع و جهان اسلام به شبهه‌افکنی و ایجاد تردید در مذهب تشیع بطور عام و قیام امام حسین علیه السلام و رویداد اربعین به طور خاص پردازند. لذا در این راستا اتخاذ راهبرد تبیین در تحکیم مبانی اندیشه‌ای شرکت کنندگان در مراسم اربعین و زنده نگه داشتن خاطره اربعین حسینی می‌تواند راهگشا باشد.

۴-۵-۳. راهبردهای بازنگری (WO)

در راهبرد بازنگری تلاش می‌شود ضعف‌های درونی در راستای استفاده حداکثری از فرصت‌ها، کاهش یابد. به عبارت دیگر در این راهبرد هدف این است که از فرصت‌های خارجی برای برطرف کردن ضعف‌های درونی استفاده شود.

الف) برجسته سازی آثار جهانی اربعین برای همه مسلمانان: $W^3 + O^1 = (WO)^1$

بوجود آمدن این تصور که مراسم پیاده روی اربعین نمایش اقتدار شیعه در برابر دیگر فرق اسلامی به ویژه در مقابل مراسم حج است، خود زمینه ساز ایجاد دو دستگی در تفرقه در جهان اسلام می‌باشد. لذا ضرورت دارد بر آثار فراشیعی این مراسم تاکید شود به ویژه اینکه این مراسم سبب اقتدار و قوت جهان اسلام در برابر جهان کفر می‌گردد. به عبارت دیگر باید بر این نکته تاکید شود که راهپیمایی اربعین مصداق آیه مبارکه *وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ* می‌باشد که نوعی بازدارندگی را برای جهان اسلام به ارمغان می‌آورد.

ب) توجه به تأثیر پایداری به احکام در معرفی تشیع : $W^5+O^3+O^4+O^5=(WO)^2$

با توجه به اینکه مراسم راهپیمایی اربعین به نوعی همچون آینه منعکس کننده نظام فکری تشیع و تجلی اتحاد آنان در بین مسلمانان و غیر مسلمانان اعم از شرکت کنندگان در مراسم و غیر آن می باشد. لذا لازم است شیعیان در مقام عمل نیز در ساحت های مختلف اخلاقی، رفتاری، فردی و اجتماعی منعکس کننده نظام فکری تشیع باشند.

۴- ۵- ۴. راهبردهای تدافعی (WT)

در راهبرد تدافعی با هدف حفظ بقای سازمان در شرایط بحرانی، تلاش می شود تا با شناخت ضعف های درونی و تهدیدهای بیرونی با کاستن از ضعف ها، تهدیدهایی بیرونی کاهش یابد.

الف) تبیین و بصیرت افزایی : $W^2+W^4+W^6+W^7+T^1+T^2+T^3+T^4=(WT)^1$

با توجه به تفاوت هایی که در سطح آگاهی های عقیدتی و فرهنگی شرکت کنندگان در مراسم اربعین وجود دارد، این امر زمینه ای برای دشمنان و جریان های انحرافی ایجاد می کند تا با القاء شبهات و نیز برجسته سازی جنبه های قومیتی و مذهبی، زمینه اختلاف و تفرقه در میان زائران حسینی ایجاد شود. لذا تبیین های عقیدتی و فرهنگی یکی از از مهمترین راهبردهایی است که باعث افزایش سطح آگاهی های زائران و ایجاد قدرت تحلیل و در نتیجه ایجاد بصیرت در آنان می گردد و این امر سبب خنثی سازی اختلاف افکنی و تفرقه دشمنان می شود.

ب) تأکید بر نقش تسهیل گری دولت ها : $W^1+T^5=(WT)^2$

راهپیمایی اربعین حسینی، مراسمی مردم نهاد است به معنا که مردم بصورت خودجوش در ابعاد مختلف آن اعم از شرکت به عنوان زائر، مشارکت در قالب موبک ها جهت پذیرایی و اسکان نقش بسزایی دارند. و دخالت گسترده دولت ها در این مراسم به دلیل خیل عظیم زائران و محدودیت های دولت ها می تواند آسیب زا باشد و بر کیفیت کمیت امکانات مادی و بعدا معنوی راهپیمایی اربعین تأثیر گذاری نامطلوب داشته باشد. لذا لازم است نقش دولت در این مراسم نقشی تسهیل گر و تمهیدی باشد و بطور عمده متمرکز بر تامین امنیت، حمل و نقل، بهداشت و اطلاع رسانی باشد.

نتیجه گیری

در این مقاله تلاش شد با تحلیل بیانات مقام معظم رهبری درباره پیاده روی اربعین حسینی با کاربست مدل تحلیلی SWOT در مرحله نخست، قوت‌ها، ضعف‌ها و فرصت‌ها و تهدیدهای پیاده روی اربعین حسینی از منظر مقام معظم رهبری استخراج گردد. در این مرحله می‌توان به برخی مصادیق موارد چهارگانه مذکور در پژوهش‌های دیگر که در پیشینه بیان گردید به عنوان وجوه اشتراک این مقاله با آن پژوهش‌ها در برخی مصادیق قوت‌ها، ضعف‌ها و فرصت‌ها و تهدیدها اشاره نمود. بر این اساس می‌توان گفت مقاله حاضر در مرحله استخراج قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها در برخی مصادیق با تحقیقاتی همچون سعیدرضا عاملی و همکاران (۱۳۹۶)، سید محمود سامانی (۱۳۹۷)، مرتضی غریبان (۱۳۹۶)، فلانگان (۱۳۹۴)، کریستیا و همکاران (۲۰۱۶) همسویی دارد. اما با توجه به اینکه این مقاله از یک سو متمرکز بر بیانات مقام معظم رهبری می‌باشد و از سوی دیگر، در صدد ارائه راهبردهای چهارگانه (SO)، (ST)، (WO) و (WT) بوده است، لذا نتایج این پژوهش، متمایز از پژوهش‌های مذکور و ناهمسو با آن‌ها می‌باشد. اما این نتایج عبارتند از:

(۱) بررسی پیاده روی اربعین به عنوان یکی رویداد عظیم نشان داد، که این پدیده در سطح درونی دارای نقاط قوتی (S) همچون زنده نگهداشتن خاطره عاشورا، تعظیم شعائر الهی، وحدت و همبستگی اجتماعی، تمرین جامعه منتظر مهدوی می‌باشد. همچنین بررسی‌ها نشان داد که دخالت دولت‌ها، اختلافات قومیتی و مذهبی، بی توجهی به فراشیعی بودن اربعین، انحراف از اهداف و سطحی شدن، کم توجهی به واجبات، رقابت موب‌های ایرانی با موب‌های ساده عراقی، تفاوت‌های فرهنگی ایران و عراق از جمله مهمترین نقاط ضعف (W) پیاده روی اربعین می‌باشد.

(۲) پیاده روی اربعین در سطح بیرونی نیز زمینه ساز فرصت‌هایی (O) همچون نمایش قوت و اقتدار جهان اسلام، تجلی اتحاد شیعیان، معرفی نظام فکری تشیع، حضور اقلیت‌های دینی، شرکت و مشارکت اهل سنت می‌باشد. همچنین بررسی‌ها نشان داد که

تبلیغات دشمنان، اختلاف افکنی و تفرقه، شبهه افکنی جریانات سلفی، تکفیری و وهابی، فعالیت فرقه‌های انحرافی تشیع انگلیسی، تهدیدات تروریستی از جمله مهمترین تهدیدات (T) بیرونی پیاده روی اربعین می باشد.

۳) ترویج سبک زندگی اهل بیت (ع) با محوریت آموزه‌های حسینی، معرفی امام حسین (ع) و تمرکز بر فرهنگ وحدت آفرین حسینی، آماده سازی برای عصر ظهور و تقویت و توسعه راهبرد مقاومت در عرصه‌های مختلف (SO)، تقویت بعد رسانه‌ای و تبلیغاتی رویداد اربعین، برجسته سازی وجوه اشتراک، تبیین مبانی فکری تشیع و رویداد اربعین (ST)، برجسته سازی آثار جهانی اربعین برای همه مسلمانان، توجه به تاثیر پابندی به احکام در معرفی تشیع (WO)، تاکید بر نقش تسهیل گری دولت‌ها، تبیین و بصیرت افزایی (WT) از جمله راهبردهای استفاده از قوت، ها و فرصت‌ها، کنترل و کاهش ضعف‌ها و تهدیدهای پیاده روی اربعین حسینی می باشد.

در مجموع اگرچه در برگزاری رویداد عظیم اربعین حسینی ضعف‌ها و تهدیدات بالقوه و بالفعل وجود دارد اما می توان با استفاده از قوت‌ها و فرصت‌های بالقوه و بالفعل این رویداد در قالب راهبردهای فوق ضمن رفع و دفع ضعف‌ها و تهدیدات مذکور، در راستای ارتقاء کمی و کیفی این رویداد عظیم و استمرار و برگزاری هرچه باشکوتر آن حرکت کرد.

جدول ۸. ماتریس swot

(WO)	(SO)	ماتریس swot
۱. برجسته سازی آثار جهانی اربعین برای همه مسلمانان $W3+O1=(WO)1$ ۲. توجه به تأثیر پایبندی به احکام در معرفی تشیع $W5+O3+O4+O5=(WO)2$	۱. ترویج سبک زندگی اهل بیت (ع) با محوریت آموزه های حسینی $S1+S2+O2+O3=(SO)1$ ۲. معرفی امام حسین (ع) و تمرکز بر فرهنگ وحدت آفرین حسینی $S2+O2+O4+O5=(SO)2$ ۳. آماده سازی برای عصر ظهور $S3+S4+O2+O4+O5=(SO)3$ ۴. تقویت و توسعه راهبرد مقاومت $O1+O2+O5+S2+S3=(SO)4$	
(WT)	(ST)	
۱. تبیین و بصیرت افزایی $W2+W4+W6+W7+T1+T2+T3+T4=(WT)1$ ۲. تأکید بر نقش تسهیل گری دولت ها $W1+T5=(WT)2$	۱. تقویت بعد رسانه ای و تبلیغاتی رویداد اربعین $S1+S2+T1+T3=(ST)1$ ۲. برجسته سازی وجوه اشتراک $S3+T2=(ST)2$ ۳. تبیین مبانی فکری تشیع و رویداد اربعین $S1+T3+T4=(ST)3$	

فهرست منابع

- ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۷۸ق)، عیون أخبار الرضا علیه السلام، تهران، نشر جهان.
- ابن شهر آشوب، محمد بن علی (۱۳۷۹ق)، مناقب آل ابی طالب علیهم السلام، قم، علامه.
- پیرس و رابینسون، (۱۲۹۱)، برنامه ریزی و مدیریت استراتژیک، ترجمه سهراب خلیلی شورینی، تهران، یادواره کتب.
- خبرگزاری رسا، نشست تخصصی ظرفیت شناسی آیین پیاده‌روی اربعین در مواجهه عرفی شدن و عرفی‌زدایی، مسعود معینی پور، ۱۳۹۵/۰۶/۲۰، قابل دسترسی در: <https://rasanews.ir/fa/news/۴۴۸۹۰۸>
- خبرگزاری فارس (۱۳۹۶/۸/۲۱). «کنگره عظیم اربعین، بستر آسیب‌ها و تهدیدهای بزرگ»، دسترسی در: <http://fna.ir/a2426y>
- خسروی، محمدرضا، ۱۳۹۷، «مفهوم اعتبار (پایایی) و روایی در تحقیقات کیفی»، ماهنامه نگرش راهبردی، س ۸، ش ۱۴، ص ۱۸۴-۱۷۱.
- حریری، نجلا، ۱۳۸۵، اصول و روش‌های پژوهش کیفی، تهران، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی.
- دهقانی فیروزآبادی، جلال (۱۳۹۰)، الزامات دیپلماسی فرهنگی ایران، نشریه همشهری دیپلماتیک، شماره ۱۳.
- روزنامه ایران، راهبردهای سیاسی گفتمان اربعین در عرصه بین الملل: اربعین؛ نهضت خدمت و همدلی، طلال عترت‌یسی، ۱۴۰۲/۰۶/۰۶، قابل دسترسی در <https://irannewspaper.ir/۸۲۶۷>
- شمس اله مریدی (۱۴۰۱)، تبیین جامعه شناختی زیارت اربعین و کارکردهای اجتماعی آن، مجله اسلام و مطالعات اجتماعی، پاییز ۱۴۰۱، شماره ۳۸، صص ۳۲-۸.
- صالحی امیری، رضا و محمدی، سعید (۱۳۸۹)، دیپلماسی فرهنگی، تهران، ققنوس.
- طوسی، ابوجعفر محمد بن حسن، تهذیب الاحکام، (۱۴۰۷ ه. ق.)، چاپ چهارم، ج ۶، دارالکتب الاسلامیه، تهران.
- عربی، حسینعلی (۱۳۹۸)، پیاده روی اربعین حسینی؛ جایگاه و کارکردها، ماهنامه معرفت عمید، حسن (۱۳۶۳). فرهنگ فارسی، تهران: امیرکبیر.
- غریب‌ان، مرتضی (۱۳۹۶)، راهپیمایی اربعین؛ ظرفیت‌ها و آسیب‌ها، ماهنامه مبلغان، مهر و آبان، شماره ۲۲۰.
- عاملی، سعیدرضا و همکاران (۱۳۹۶)، تحلیل پیمایش راهپیمایی اربعین حسینی؛ ظرفیت‌ها، چالش‌ها، نمادها و معانی، مرکز پژوهشی سیاستهای فضای مجازی، دانشگاه تهران.
- عربی، حسینعلی (۱۳۹۸)، پیاده‌روی اربعین حسینی؛ جایگاه و کارکردها، ماهنامه معرفت، سال ۲۸، شماره ۲۶۲، صص ۵۴-۴۵.
- سامانی، محمود (۱۳۹۷)، کارکردهای سیاسی اجتماعی و فرهنگی اربعین حسینی، مجله فرهنگ زیارت، تابستان ۱۳۹۷، دوره ۹، شماره ۳۵.

فرد آر، دیوید، (۱۳۸۰)، مدیریت استراتژیک، ترجمه علی پارسائیان و سیدمحمد اعرابی، تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی.

فلان برایسون، جان ام، (۱۳۲۰)، برنامه ریزی استراتژیک برای سازمان های دولتی و غیر انتفاعی، ترجمه منوریان، عباس، تهران، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی.

فلیک، یو، ۱۳۸۵، درآمدی بر پژوهش های کیفی در علوم انسانی، ترجمه عبدالرسول جمشیدیان و سیدعلی سیادت و رضا علی نوری، قم، سماء قلم.

گان، آیین در فرهنگ علوم اجتماعی (با تأکید بر مفاهیم دینی)، ترجمه محمد قلی پور، مریم ابراهیمی، ثمین نیازی، مشهد، شاملو.

لانکوار، روبر (۱۳۸۱)، جامعه شناسی جهانگردی و مسافر، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.

متقی، افشین و رضا ملاحسینی اردکانی (۱۳۹۹)، تبیین جایگاه و نقش اربعین در ارتقای پرستیژ ژئوپلیتیکی تشیع، فصلنامه نگرش های نو در جغرافیای انسانی، سال دوازدهم، شماره ۳.

محدثی، جواد، (۱۳۹۱): فرهنگ عاشورا، چاپ ۱۷، نشر معروف، قم.

مرادی کلارده، سجاد (۱۳۹۸/۴/۳). « پیاده روی اربعین؛ فرصتها و ظرفیتهای پیش رو»، شورای راهبردی روابط خارجی جمهوری اسلامی ایران، دسترسی در: <https://www.scfr.ir/fa/> ۲۰۲۷/۱۰/۱۰

معین، محمد (۱۳۶۰). فرهنگ فارسی، تهران: امیرکبیر.

مفید، محمد بن محمد (۱۳۸۸)، مسار الشیعه، قم، دارالمفید.

یوسفی غروی، محمد هادی (۱۳۸۸)، تاریخ تحقیقی اسلام (موسوعه التاریخ الاسلامی)، قم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.

Andreas M. Riege, ۲۰۰۱, Validity and reliability tests in case study research: a literature review with "hands-on applications for each research phase, **Qualitative Market Research: An International Journal**, Volume 6, Number 2 pp. 75-86, Griffith University, Nathan, Australia

Fisher, C. (1989). Current and Recurrent Challenges in HRM, *Journal of Management*, 15 (2).

Golafshani, Nahid, 2003, Understanding Reliability and Validity in Qualitative Research, **The Qualitative Report**, Volume 8, Number 4, pp 597-607

Kangas, J., Kurttila, M., Kajanus, M., Kangas, A. (2003).

Kotler, P. (۱۹۸۸), *Marketing Management: Analysis, planning, implementation and control*, New Jersey, Prentice-Hall.

An Examination of Strategies for the Arbaeen Hosseini Pilgrimage Walk from the Perspective of Ayatollah Seyyed Ali Khamenei Based on the SWOT Analytical Model

Hamid Negaresh¹ | Ali-Asghar Nasiri² | Behnam Rashidizadeh³

Abstract

The Arbaeen Hosseini pilgrimage walk, as one of the largest human gatherings in the world, encompasses considerable dimensions and capacities, the in-depth understanding of which requires extensive investigation and systematic research due to its multifaceted nature and less visible dimensions. Although numerous and diverse analyses of this phenomenon have been conducted, the SWOT model has not yet been employed to analyze and explain the Arbaeen pilgrimage. Accordingly, the primary objective of this study is to examine strategies for leveraging the strengths and opportunities of the Arbaeen Hosseini pilgrimage while controlling and mitigating its weaknesses and threats from the perspective of Ayatollah Seyyed Ali Khamenei. To this end, the present study employs the SWOT analytical method to identify and formulate appropriate strategic approaches. The findings indicate that the principal SO strategies include promoting the lifestyle of the Ahl al-Bayt, with an emphasis on Hosseini teachings; introducing Imam Hussein and highlighting the unifying culture of Hussein; preparing for the era of the reappearance of Imam al-Mahdi; and strengthening and expanding the strategy of resistance. The principal ST strategies involve enhancing the media and communication dimensions of the Arbaeen event, highlighting commonalities, and elucidating the intellectual foundations of Shiism and the Arbaeen phenomenon. The WO strategies include emphasizing the global significance and universal implications of Arbaeen for all Muslims and drawing greater attention to the role of adherence to religious teachings in presenting Shiism. Finally, the WT strategies encompass emphasizing the facilitative role of governments and promoting awareness and informed understanding. Overall, these strategies demonstrate that, from the perspective of Ayatollah Seyyed Ali Khamenei, the Arbaeen Hosseini pilgrimage possesses substantial cultural, religious, social, media, and transnational capacities that can be strategically mobilized to strengthen Islamic unity, promote the teachings of the Ahl al-Bayt, and enhance the discourse of resistance.

Keywords: Arbaeen Hosseini Pilgrimage Walk; Strategy; SWOT Analysis..